

BOEKBESPREKINGEN

DE ECOGIDS: DE MAAS IN HET LUIKSE

VANHERCK, R., 2001. Edition du Céfal, Luik. 96 pp., Frans en Nederlands. Te bestellen voor f. 30,- of 550 BEF (inclusief verzendkosten) via het email-adres: rudi.vanherck@skynet.be. Het boek is ook te koop bij de VVV in Maastricht. Meer inlichtingen zijn te vinden op de internetpagina: <http://ecomeuse.multimania.com>.

Het lijkt bijna een contradictio in terminis: een "ecogids" voor de Maas in het Luikse. Je verwacht dan bijna een opsomming van de ecologische problemen die de industriële ontwikkeling in het Luikse deel van het Maasdal, één van de oudste industriegebieden van Europa. Maar wie vanuit Maastricht naar Parijs of de Ardennen rijdt weet dat er toch ook intrigerende stukjes natuur over moeten zijn: op steile kalkhellingen aan de oostzijde van de Maas bijvoorbeeld. In het boekje, dat kennelijk onder invloed van de stichting Ark en met steun van het Wereldnatuurfonds en de Nederlandse stichting Doen (gevoed door de Postcodeloterij) tot stand is gekomen, worden die laatste, min of meer verborgen restanten natuur nadrukkelijk als recreatief en toeristisch waardevolle gebieden naar voren gehaald. Een goed initiatief; net als in vele ontwikkelingslanden is het goed voor het natuurbehoud in een gebied waar de natuur onder zware druk staat om de toeristische waarde van natuurgebieden te benadrukken.

Na twee hoofdstukken - samen met de inleiding 1/3^e deel van het boekje - die kort weergeven hoe het Luikse Maasdal geëvolueerd is en aanstippen wat de belangrijkste elementen zijn in het cultureel erfgoed (in het boek stevast verfranst tot "patrimonium") volgt het hoofdstuk "De interessante Natuurgebieden" (36 bladzijden). Als sluitstuk is er een hoofdstuk met nuttige tips, adressen en telefoonnummers voor activiteiten, met name aangaande fiets-, wandel- en boottochten.

Het 3^e hoofdstuk, waarin dus de interessante natuurgebieden beschreven worden, is waarschijnlijk voor de lezers van het Maandblad het interessantste. Dat wat in de twee inleidende hoofdstukken staat is hier en daar wel boeiend, onder meer door de citaten van beschrijvingen van schrijvers en dichters die het Luikse Maasdal bezochten, maar u wilt ongetwijfeld vooral weten waar nu nog die laatste pareltjes liggen die als een voorhoede van de rijke Franse natuurgebieden tot vlakbij Maastricht kansen bieden om nieuwe soorten te ontdekken.

Wat dit laatste betreft blijkt dat er weliswaar nog acht belangwekkende, openbaar toegankelijke natuurgebieden aanwezig zijn, maar dat er nauwelijks soorten genoemd worden die we niet even goed in Limburg op tal van plaatsen vinden. Een uitzondering is onder andere de vermelding van *Buxus* in de vallei van Solières nabij Hoei. De aanwezigheid van op natuurlijke wijze ontstane Zinkgraslanden in het 240 hectare grote natuurreservaat bij Sart Tilman wekt echter ook mijn nieuwsgierigheid op, evenals de flora die genoemd

wordt bij het 27 hectare grote kalksteengroeve-reservaat bij Flémalle.

Wat betreft de flora en fauna licht het boekje dus slechts een tipje van de sluier op. Immers, er moeten in veel van de beschreven gebieden door lezers van dit blad nog tal van bijzondere soorten gevonden kunnen worden. Het boek biedt wel alle benodigde praktische informatie: kaartjes van de ligging en van wandelroutes, telefoonnummers van beheerders en contactpersonen enzovoorts. Het formaat is dusdanig dat het is mee te nemen op een wandeling. Een handig boekje dus.

De schrijver meldt in zijn inleiding dat het de bedoeling is om gidsen als bovenbeschreven uit te geven voor het hele Maasdal van bron tot monding. Een mooi streven. Nu maar hopen dat de schrijver zijn volgende gids wijdt aan het Maasdal verder stroomopwaarts. Immers, over de Maas in Limburg hebben we dankzij het Maandblad en de stichting Ark al heel veel informatie aangaande flora, fauna en natuurlijke processen. Kan dat niet eens gebundeld worden tot een - vermoedelijk lijvige - "Ecogids voor de Maas in het Limburgse" uit te geven door het Genootschap in samenwerking met de stichting Ark, WNF en stichting Doen?

Torben Mulder

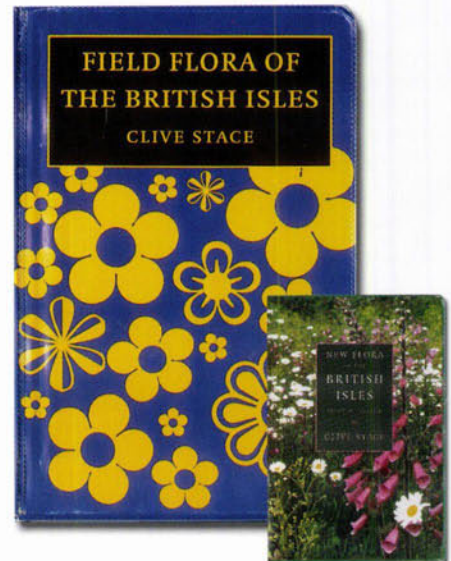
NEW FLORA OF THE BRITISH ISLES

STACE, C., 1997. New flora of the British isles. Second edition. Cambridge University press. The Pitt Building, Cambridge. 1130 pp. ISBN 0.521.58933.5 (plastic kaft).

STACE, C., 1999. Field flora of the British isles. Cambridge University press. The Edinburgh Building, Cambridge. 736 pp. ISBN 05.21.65.315.0. Beide boeken zijn verkrijgbaar of te bestellen via de boekhandel of via internet (bijvoorbeeld "<http://elcheapo.nl>" of "<http://koeltz.com>"). De prijzen verschillen nogal, maar betaal niet meer dan 140 gulden voor de "New flora" en 80 gulden voor de "Field flora". In Groot-Brittannië zijn beide flora's zelfs in middelgrote steden moeilijk te vinden. Ook in London moet de gespecialiseerde boekhandel opgezocht worden.

Wat het eerst opvalt bij deze flora is het grote aantal soorten en -ondersoorten (taxa) dat is opgenomen: circa 4600. Dat wordt niet zozeer veroorzaakt door het feit dat de inheemse flora van geheel Groot-Brittannië en Ierland (inclusief de Kanaaleilanden en Shetland) is opgenomen, maar meer doordat er zeer veel verwilderde tuinplanten en adventieven in staan. Dit is niet zo raar; de Engelse tuincultuur heeft ervoor gezorgd dat veel planten van elders in Groot-Brittannië ingeburgerd zijn geraakt. Het is zelfs mogelijk om een sprongetje naar (spontaan opgekomen plantensoorten in) de achtertuin te maken. Denk bijvoorbeeld aan de Springkomkommer (*Ecbalium elaterium*) en zelfs verwilderde Fuchsia's.

Ook bij het opnemen van adventieven (bijvoorbeeld op vuilnisbelten) of bij het als ingeburgerd beschouwen van soorten is de auteur ruimhartig

geweest. Om maar te zwijgen van de bastaarden. Veel van de soorten staan in de determinatietabel. Hybriden echter niet, die zijn bij de soortbeschrijvingen bij de oudersoorten geplaatst. Van bijvoorbeeld de 26 vermelde Vetruidsoorten (*Sedum*) zijn er 22 in een tabel gezet. Hierbij zitten 15 ingeburgerde soorten en 7 inheemse soorten. Van de Composieten zijn naar schatting 300 soorten opgenomen. Daarvan is circa de helft uitheems. Heksenmelk (*Euphorbia esula*) is een ander voorbeeld. Deze soort wordt onderverdeeld in drie ondersoorten en drie hybriden, die volgens Stace ook elders in Europa voorkomen. Dat wordt dus opletten geblazen! Naast de drie inheemse geslachten *Parnassia*, *Steenbreek* en *Goudveil* worden er soorten van nog zeven andere geslachten vermeld van de *Steenbreekfamilie*.

De behandeling van het genus *Cotoneaster* (Dwergmispel) springt wel erg in het oog. Er zijn bijna 70 soorten opgenomen, waarvan vele op ruime schaal zijn ingeburgerd. Slechts één soort is inheems. Dit steekt schril af tegen het geringe aantal soorten dat in continentale Europese flora's te vinden is. Zou dit niet een voorbeeld zijn van het feit dat het niet vermelden van soorten leidt tot het onherkend blijven ervan? De "Stace" is dus zeker te gebruiken naast andere Europese flora's. Overigens is deze "Stace" inclusief zijn wijzigingen in de wetenschappelijke naamgeving een inspiratiebron voor de vernieuwing van flora's en floristiek, niet alleen in Groot-Brittannië maar zeker ook in Nederland.

De Stace bevat zeer gedegen sleutels en uitgebreide beschrijvingen. Bij de beschrijvingen van de families en de geslachten worden de verschillen met gelijkelijke families en geslachten aangegeven. Ook worden aandachtspunten bij de determinatie vermeld. Foto's van onder meer herbariummateriaal of zaden verduidelijken de determinatie. De synoptische tabel wijkt enigszins af van die van de Heukels, maar dit is een kwestie van wennen. Voor iemand die niet goed thuis is in de Engelse botanische termen is het uitzoeken geblazen; er wordt bepaald geen eenvoudig Engels gebruikt. Een goed woordenboek of de Botani-

sche termenlijst (KNNV, 1989) is ondanks een begrippenlijst bijna ononbeerlijk.

Het is maar goed dat naast deze 1130 bladzijden dikke bijbel, nog een kleinere veldgids (Field flora) is uitgebracht. Deze flora oogt goed, heeft een gezellig plastic Engels bloemenkafje en is gemakkelijk mee te nemen op reis. Binnenin is het vooral sober gehouden. De variëteiten en hybriden zijn

niet opgenomen. Ook de beschrijving van de soorten is korter en er zijn veel foto's en tekeningen achterwege gelaten.

Het resultaat is een moderne flora die ook bijzonder geschikt voor verstedelijkte gebieden en zelfs voor liefhebbers van tuinplanten. Een plant die in het wild gevonden wordt en die niet in de "Stace" staat, moet

wel op een of andere manier een heel bijzonder zijn. De veelomvattendheid maakt het determineren niet eenvoudiger en het is daardoor meer een flora voor gevorderden. Het determineren met de Stace vormt daardoor wel een echte uitdaging.

Jan Cortenraad
Guido Verschoor

RECENT VERSCHENEN

Klink, A.G. & M.A.A. de la Haye, 2000. Inventarisatie van macrofauna in de Limburgse Maasplassen, basis voor een typologie en toekomstvisie. 73 pp. Rapport nr. 34 in de serie "Ecologisch Herstel Maas" van Rijkswaterstaat Directie Limburg, Maastricht en Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterverwerking (RIZA), Lelystad. Het rapport is kosteloos te bestellen bij de bibliotheek van het RIZA, tel. 0320 - 298833 of e-mail: bibliotheek@riza.rws.minvenw.nl.

In 1997 is een macrofauna- en biotoopinventarisatie uitgevoerd in 16 Maasplassen in het kader van het project Ecologisch Herstel Maas. Er bestonden nog geen systematisch verzamelde macrofauna- en biotoopgegevens van de Maasplassen. Omdat dit eveneens gold voor water- en oeverplanten, belangrijke biotopen voor macrofauna, zijn deze ook geïnventariseerd. Er zijn macrofaunamonsters genomen van verschillende typen bodem, waterplanten en helofyten. Vervolgens zijn de relaties onderzocht tussen de macrofaunasamenstelling, de aanwezigheid van waterplanten en de fysisch-chemische eigenschappen van de plassen.

De water- en oeverplanteninventarisatie zijn in biotoopkaarten verwerkt. Uit het onderzoek blijkt onder meer dat het aantal macrofaunasoorten dat in de Maasplassen is aangetroffen relatief laag is. Hiervan zijn slechts enkele soorten karakteristiek voor het rivierengebied. Er zijn geen unieke soorten voor het Maasplassengebied aangetroffen. Ook is de diversiteit aan biotopen laag. De meest soortenrijke biotopen zijn oevervegetatie, ondiepe bodem en ondergedoken waterplanten. De bevindingen zijn vertaald naar een aantal aanbevelingen voor beheer en inrichting van de Maasplassen.

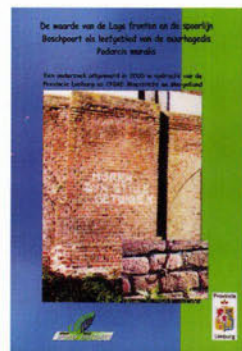
Liefveld, W.M., G.J. Maas, H.P. Wolfert, A.M.J. Koomen & S.A.M. van Rooij, 2000. **Richtlijnen voor de ruimtelijke verdeling van ecotopen langs de Maas op basis van ecologische netwerken en geomorfologische kansrijkdom.** 85 pp. Rapport nr. 35 in de serie "Ecologisch Herstel Maas" van Rijkswaterstaat Directie Limburg, Maastricht en Rijksinsti-

tuut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterverwerking (RIZA), Lelystad. Het rapport is kosteloos te bestellen bij de bibliotheek van het RIZA, tel. 0320 - 298833 of e-mail: bibliotheek@riza.rws.minvenw.nl.

Deze studie is uitgevoerd om richtlijnen te formuleren om ecologische en geomorfologische aspecten in te passen bij het opstellen van gebiedsvisies of inrichtingsplannen voor de Maas in Limburg. Op basis van de principes van ecologische netwerken en geomorfologische kansrijkdom zijn globale richtlijnen opgesteld voor de ruimtelijke verdeling van ecotopen. De richtlijnen met betrekking tot de ecologische netwerken zijn uitgewerkt voor een aantal soortgroepen en ecotoopgroepen. Hierbij is aangegeven aan welke oppervlaktes en afstanden van ecotoopgroepen gedacht moet worden om iets voor deze soortgroepen te kunnen betekenen. Om in te kunnen schatten onder welke omstandigheden bepaalde ecotopen langs de Maas kunnen ontstaan, is een analyse uitgevoerd van de morfologische processen die een rol (kunnen) spelen. Op basis van een analyse van de huidige en vroegere morfologische processen en ecotopen is bepaald welke processen in de toekomst mogelijk hersteld kunnen worden en welke ecotopen daarbij ontstaan. Als voorbeeld is een casus uitgewerkt.

MOORS, C.M.M. & B. CROMBAGHS, 2001. De waarde van de Lage Fronten en de spoorlijn Boschoort als leefgebied van de Muurhagedis (*Podarcis muralis*). 30 pp. (excl. bijlagen). Natuurbalans/Limes Divergens, Nijmegen i.o.v. Provincie Limburg en Stichting CNME Maastricht en Mergelland. Het rapport is in te zien in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht of te bestellen bij het CNME te Maastricht, tel. 043-3219941.

In het rapport staan de resultaten van het onderzoek naar de huidige omvang van de populatie, de verspreiding van de soort over de verschillende deelgebieden en de habitatkwaliteit van deze deelgebieden beschreven. Uit het onderzoek blijkt dat er een levenskrachtige populatie Muurhagedissen in Maastricht aanwezig is. Onver-

wacht hoog is het aantal Muurhagedissen op de spoorlijn Boschoort. In het rapport wordt ook ingegaan op de bedreigingen die de Muurhagedissen boven het hoofd hangen, waaronder het exploiteren van de kazerne en bouwplannen voor het Belvédère-project. Ook worden mogelijkheden tot uitbreiding van de populatie en het leefgebied besproken. Als afsluiting wordt een aantal beheersadviezen gegeven en wordt ingegaan op de beschermde status van de soort.

BOSMAN, W. & G. KURSTJENS, 1999. Herstel van een oude Maasgeul in Boshuizerbergen. Advies voor OBN-project in de Gemeente Venray. 19 pp. Rapport 99.04. Wissel Ecologisch Adviesbureau, Ooij i.o.v. het Limburgs Landschap, Arcen. Het rapport is voor fl. 25,- te bestellen bij Stichting het Limburgs Landschap (tel. 077-4737575), maar ligt ook ter inzage in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

In het noordoostelijk deel van de Boshuizerbergen ligt een gebied van 12 hectare dat in 1995 aan het natuurgebied is toegevoegd. Het gebied ligt aan de rand van een groot stuifduinencomplex en vormt een onderdeel van een groter gebied dat vroeger deel uitmaakte van het stroomgebied van de Maas. Het onderzoeksgebied bestaat uit bos, struweel en grasland. Plaatselijk worden nog veenresten in de bodem aangetroffen. Recentelijk zijn er herstelmaatregelen uitgevoerd met als doel het herstel

van de Pleistocene natte graslanden. Het rapport bevat een beschrijving van het gebied in bezit van het Limburg Landschap. Op grond van een globale vegetatie- en faunakaractering en andere verzamelde gegevens worden adviezen gegeven over een eventueel toekomstig beheer.

